

Dārzkopji zemes hektāram dod vislielāko pievienoto vērtību

22. aprīlī notika Latvijas dārzkopju konference. To vadīja Stādaudzētāju biedrības valdes priekšsēdētājs un LOSP valdes loceklis **Andrejs Vitoliņš**. Konference notika tiešsaistē, tajā pārrunātas arī iespējas saņemt atbalstu, kā arī analizēta pašreizējā situācija stādu audzēšanā, auglīkopībā un dārzenkopībā, kā arī apskatītas iespējas apgūt dārzkopības zināšanas un izmantot pētnieku veikumu nozarē.

FOTO - Dāvis Ulandis FB4

Stādaudzētāju biedrības valdes priekšsēdētājs un LOSP valdes loceklis Andrejs Vitoliņš

Ir izaugsmes iespējas

Tāpat kā visas citas nozares arī dārzkopība šo gadu ir strādājusi, rēķinoties ar pandēmiju. Dārzenu tirgos Covid 19 ietekme bija ievērojama. Drošības pasākumu dēļ veidojās piegāžu ķēžu traucējumi, tika slēgti svarīgi noieta tirgi dārzeniem, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu slēgšana radīja realizācijas problēmas. Lai mazinātu šo negatīvo ietekmi, lauksaimniekiem 2020. gadā bezprocentu īstermiņa aizdevuma veidā tika nodrošināta vienotā platībmaksājuma avansa saņemšana. Kopā 2020. gadā to saņēma vairāk nekā pusotrs tūkstotis lauksaimnieku, atbalsta summa sasniedza vairāk nekā 11 miljonus eiro. Šāda veida atbalstu paredzēts turpināt. Dārzenu audzēšanas platības palielinās. Kā uzsvēra Zemkopības ministrs K. Gerhards, uzrunājot konferences dalībniekus, viņaprāt, šajā ziņā liela nozīme bijusi arī pievienotās vērtības (PVN) nodokļa piecu procentu piemērošanai svaigajiem dārzeniem, augļiem un ogām. Pretēji bažām par nodokļu ievērojamu kritumu šajās svaigās pārtikas grupās, nodokļu ieņēmumi esot pārspējuši visas prognozes un cerības, tāpēc Saeimā izdevies panākt samazinātas PVN likmes 5% apmērā piemērošanu svaigiem dārzeniem, augļiem un ogām līdz pat 2023. gada beigām. Eksportēto augļu un dārzenu vērtība 2020. gadā ir pieaugusi par 25%, kamēr importa vērtība pieaugusi vien par astoņiem procentiem. Augļu koku un ogulāju platības, salīdzinot ar 2019. gadu, palielinājušās par 2,7%. Pieaugušas arī krūmogulāju – upeņu, smiltsērķšķu un cidoniju – platības. Izaugsmes iespējas šim nozarēm, kā uzskata ministrs, Latvijā vēl ir ļoti lielas.

Problēmas ir, bet noskaņojums – optimistisks

Vairāk auglīkopības darbu konferencē raksturoja Auglīkopju asociācijas valdes priekšsēdētāja **Māra Rudzāte**. Viņa uzsvēra: kaut arī nozari skārušas pandēmijas atnestās nebūšanas, nozares pārstāvji joprojām esot optimisti. Upenes un smiltsērķšķi tiek eksportēti, notiek arī gatavošanās cidoniju eksportam, kopumā produkciju realizācija bijusi sekmīga. Pagājušā gadā popularitāti guvusi iespēja klientam pašam salāst sev ogas un augļus. Šķiet, tas izskaid-

rojams ar to, ka cilvēki nevarēja nekur tālu aizceļot un nolēma sagatavot produkciju ziemai paši. Kā uzskata asociācijas vadītāja, ir jāpalielina dārzu stādījumi. Joprojām sāpīgs moments dārzu īpašniekiem ir sezonas strādnieki, kuru trūkst. Galvenās problēmas, kuras uztrauc dārzkopjus, ir klimata pārmaiņas, kas rada sausumu, neraksturīgā laikā salnas, krusu. Tāpēc auglīkopji lūdz valdību atbalstīt laistīšanas iekārtu, mēslošanas, pretsalnas un pretkrusas aizsardzības sistēmu ierīkošanu.

Savukārt asociācijas «Latvijas dārznieks» (nodarbojas ar dārzenu audzēšanu) valdes priekšsēdētājs **Jānis Bērziņš** teica, ka dārzenkopji aizvadījuši sarežģītu gadu. Kā vienu no problēmām dārzenu tirgū viņš min to, ka mums ir tikai divi lielākie vietējo dārzenu uzpircēji un tirgotāji – «Rimi» un «Maxima». Visa šī lieta ir centralizēta Rīgā, līdz ar to ir diezgan grūti dārzenu tirgū piedalīties reģionālajiem audzētājiem. J. Bērziņš arī norādīja, ka šie lielie tirgotāji ne vienmēr ir godprātīgi un dārzenu audzētāji nereti izjūt, ka tirgus tiek dempingots – šād un tad mūsu tirgū parādās produkcija, kam ir zemākas cenas nekā tās izcelsmes valstī. Svarīgi būtu atrisināt jautājumu par to, ka Latvijā ražotajai produkcijai vajadzētu uzrādīt saimniecību, kura to ražojusi. Tad būtu vieglāk konstatēt, kas notiek tirgū.

Trūkst sezonas darbaroku

Lai kā arī nebūtu, segto platību dārznieki ir iemanījušies iegūt labas ražas. Problēma ir tā, ka modernu, energoefektīvu siltumnīcu platības mums ir ļoti mazas, turklāt viena daļa no tām tuvākajos gados izies no ierindas. Tad pastāvēs draudi, ka kļūsim konkurētspējīgi siltumnīcās audzēto dārzenu tirgū. Ja nespēsīm pienācīgu siltumnīcās izaudzēto dārzenu apjomu nodrošināt, mainīsies arī cenas, kuras diktē imports. Par to, ko dārzenu audzētāji tuvākajā laikā šajā jomā varētu darīt, nu ir jādiskutē. Vēl problēma dārzenu audzētājiem ir sezonas strādnieki. Sezonas darbos, kā, piemēram, piķēšana pavasarī, labprāt gribētu strādāt skolēni, diemžēl noteikumi paredz, ka skolēni drīkst strādāt tikai no 1. jūnija līdz 31. augustam. Ja dokumentos parādās, ka skolēni ir strādājuši šajā laikā, vecākiem

neizmaksā bērnu pabalstu. Laukos ir daudz maznodrošināto pensionāru, bet, tikko viņiem parādīsies citi ienākumi, tā viņi zaudē pabalstus par medicīnas un citiem pakalpojumiem.

Stādu audzētājiem – pozitīvas tendences

Latvijā ir divi dārzenkopības kooperatīvi – «Baltijas dārzeni» un «Mūsmāju dārzeni», būtu labi, ja nodibinātos kooperatīvi arī reģionos. J. Bērziņš rosināja, ka valsts atbalsts būtu nepieciešams arī puķkopības nozarē.

Par stādu audzētāju biedrības darbu stāstīja **Andrejs Vitoliņš**, kas ir šīs biedrības valdes priekšsēdētājs. Viņš teica, ka pagājušais pandēmijas gads stādu audzētājus skāra drīzāk pozitīvi nekā negatīvi, bet tomēr ir arī nianses. Visā nozarē apgrozījums pieaudzis par 10,15%. Bet tas ir lielajam stādu audzētāvam, kurām ir iestrādes tirdzniecības tīklos, kurām ir pietiekami labi izveidoti stādu tirdzniecības laukumi. Tomēr nevajadzētu aizmirst, ka no tiem 110 audzētājiem lielie ir kādi 30 līdz 40%. "Taču pārejos nedrīkst norakstīt kā negatīvu bilanci. Tie ir mūsu kolēģi, pārsvarā audzētāji gados, kuri nespēj ātri pārorientēties uz digitālo laikmetu, kas ir iestājies tik ļoti pēkšņi," teica A. Vitoliņš. Visas tās vietas, kur mazo apjomu audzētāji savus stādus varētu tirgot, ir lielu izaicinājumu priekšā, jo konkurence pieauga, tā pieaug visā Eiropā. Visi eksporta tirgi, kas agrāk ir bijuši, ir sagruvuši, tie atjaunojas lēnām un mokoši, un audzētāji meklē visdažādākās iespējas – e-pastā, sociālajos tīklos, kas ir pārpludināti ar piedāvājumu no ārzemēm. Ja pagājušajā gadā lielveikalu tīkli bažījās, ka tiks slēgti un neieveda stādus tādos daudzumos kā iepriekš, tad pašlaik imports ir ievērojami audzis un līdz ar to grūtāk savus stādus pārdot mūsu audzētājiem. Tas nes līdzī arī virkni dažādu augu aizsardzības jomas problēmu.

Darba devēji meklē agronomus

No Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) konferencē piedalījās rektore **Irina Pilvere** un lauksaimniecības fakultātes dekāne **Dace Siliņa**. D. Siliņa pastāstīja, ka Lauksaimniecības fakultāte piedāvā bakalaura studijas, kas ir ilglaicīgs process: vispirms jāapgūst

vispārizglītojošais studiju kurss, tad arī nozares teorētiskie pamatkursi, kā botānika, mikrobioloģija, augu fizioloģija u.c. Tad, atkarībā no tā, kādā specializācijā vēlēties students strādāt, var apgūt pamatprofesiju, piemēram, kļūt par agronomu dārzkopībā vai par lauksaimniecības uzņēmuma vadītāju. Programmā arī paredzēts, ka 25 nedēļas students dodas darbmācības un profesionālajā praksē. Arī bakalaura darba izstrāde balstīta uz izmēģinājumiem, pētījumiem, eksperimentiem. Darba tirgū uzņēmējiem ir ļoti grūti atrast speciālistu, jo lielākoties visi, kas izmācās, atgriežas savās saimniecībās. Lielākoties studenti nāk no savām saimniecībām un tur atgriežas. Brīvie agronomi ir, tā sakot, uz izķeršanu.

Dārzkopjus un dārzkopības tehniķus sagatavo arī Bulduru dārzkopības vidusskola, kuru pārstāvēja valdes loceklis **Rafaels Joffe**. Viņš pastāstīja, ka labākajiem Bulduru dārzkopības vidusskolas audzēkņiem ir iespēja studēt LLU budžeta grupās izvēlētajās profesijās. Bulduri aug, izglītojamo skaits audzis no 140 audzēkņiem 2017. gadā līdz 350 pašlaik. Aizvien nāk arī jaunas programmas. Turpmākajos gados paredzēts palielināt audzēkņu skaitu dārzkopībā, viesnīcu pakalpojumos, arboristu apmācībā. Pagājušajā gadā skolā akreditētas visas mācību programmas. Visi skolas beidzēji jau 3. kursā zina, kur strādās, jo arī te ir tāda pati tendence kā universitātē – daudzi mācīties gribētāji atnāk no savām saimniecībām un tur arī pēc skolas beigšanas dodas strādāt. Arī šeit brīvu speciālistu, ko varētu sarunāt darba devējs, tikpat kā nav.

Runājot par skolas attīstību, R. Joffe skaidroja, ka pašlaik būvniecības darbi notiek viesnīcā. Gada beigās studenti varēs dzīvot modernās istabās: katrā dzīvos divi studenti, uz divām istabām būs gan sanitārais mezgls, gan virtuve. Būvtehniķiem ir izveidots mācību poligons un ar Zemkopības ministrijas atbalstu izveidota tūnelisiltumnīca. Nākošais izaicinājums Bulduru dārzkopības vidusskolai ir koledžas statusa iegūšana. Mācību iestādē organizē arī mūžizglītības kursus, pēc kuriem ir ļoti liels pieprasījums. Gan audzēkņiem, gan skolotājiem ir iespējas «Erasmus» projektu ietvaros braukt mācīties 11 dalībvalstīs, kur notiek sadarbība ar 20 partnerorganizācijām. 111 pedagogi un audzēkņi jau ir piedalījušies šajās programmās un iepazinušies, kā strādā kolēģi citās valstīs. Ir arī vairāki lieli projekti, kur dārzkopības vidusskola ir kā vadošais partneris. Ir izgatavots dārza projekts, kur paredzēts pārbūvēt Austras Šēņiņas puķu dārzu atbilstoši tam, kā to var aprīkot ar jaunākajām tehnoloģijām. Būs ielikta laistīšanas sistēma, vairāki segumi. Šajā vasarā palaidīs arī robotu ar multispektrālo kameru, kas brauks pa dārzu, katram dārza augam būs sava adrese, skatīsies, kā aug aug, kādas tas slimības. Šajā projektā strādā LLU, Bulduru vidusskola un partneri no industrijas. Līdz ar to būs jaunas zināšanas, kas būs ievadītas

speciālā datu bāzē, un tās varēs izmantot industrijā. Tas palīdzēs ātrāk diagnosticēt slimības. R. Joffe skaidro, ka tas arī starptautiski ir jaunums, jo ar šādām kamerām pasaulē strādā vien septiņi, astoņi institūti. Bulduru vidusskola ir viens no partneriem. Nākošais projekts ir par dažādiem kūdras izmēģinājumiem krūmmelleņu, vīnogu audzēšanā. Ir izveidotas meristēmu, agroķīmijas un molekulārās bioloģijas laboratorijas. Laboratorijā audzē meristēmas augus, pašlaik strādā ar kādiem 15 taksoniem. Ir noslēgti līgumi ar Somiju, un pirmo reizi Latvijas vēsturē jau otro gadu augi tiek eksportēti. Viens no pēdējiem projektiem ir kalnu mikropavairošana, un uzsākti kalnu vīrusu noteikšanas pētījumi. Bez kallām audzē arī vēl citus augus, piemēram, ir ziemciešu projekts. Šie visi projekti ir industrijas pasūtījums. Vidusskolas siltumnīcai ir uzlikts arī nopietns ražošanas plāns. Tā ir siltumnīca, kurā gan mācās, gan ražo, lai audzēkņi redzētu, kā visi procesi notiek. Iecerēts, ka varbūt jūnija sākumā izdosies noorganizēt stādu parādi. Stratēģiskais mērķis ir izveidot Bulduru dārzkopības vidusskolu kā ilgtspējīgu lauksaimniecības zinību un tehnoloģiju pārnese centru.

Dārzkopības vidusskolas parks ir bagāts dažādiem vērtīgiem augiem. Konferencē dalībnieki interesējās; tā ka mātesaugu uzturēšana ir dārgs pasākums, vai nebūtu iespējama sadarbība, ka uzņēmēji pārķer izejmateriālu stādu izaudzēšanai, uz ko R. Joffe atbildēja, ka Bulduru dārzkopības vidusskolas parkam ir izstrādāts projekts un arī parks tiks uzturēts pienācīgā kārtībā.

Pūres pētnieki – citā īpašumā

Ar Latvijas Dārzkopības institūta veikumu konferencē dalībniekus iepazīstināja Zinātniskās padomes priekšsēdētāja **Līga Lepse**. Viņa pastāstīja, ka institūta starptautiskais zinātniskās darbības novērtējums laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam saņemts pagājušā gada beigās, šī gada sākumā. Institūts novērtēts kā spēcīgs nacionālais spēlētājs ar starptautiskas atpazīstamības iezīmēm. L. Lepse teica, ka šobrīd starptautiskā sadarbība ir kļuvusi vēl izteiktāka, institūts aptver pilnu dārzkopības produktu ražošanas ķēdi no lauka līdz galdam. Pētījumos un projektos pēdējā laikā aktuālas ir viedās tehnoloģijas, roboti, hiperspektrālās kameras ne tikai zinātnē, bet arī ražošanā. Liela nozīme tiek piešķirta vīdī saudzējošām tehnoloģijām, kurās saskatāms labs potenciāls tieši dārzkopībai. Šogad Dārzkopības institūta Pūres pētniecības centrs tiek pārvietots uz jaunu vietu. Bija iespēja iegādāties īpašumā zemi «Tauriņi», kas atrodas piecus kilometrus attāluma no Pūres centra. Platība – deviņi hektāri. Šogad veikti pirmie stādījumi – iestādītas pirmās krūmogulāju un koku rindas.

KONFERENCĒ DZIRDĒTO
APKOPOJA RŪTA FJODOROVA